

УДК 008:002

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-88>**Алла ЛИТВИНЕНКО,**

orcid.org/0000-0002-8572-4774

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри культурології

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

(Полтава, Україна) allailityvnenko@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КУЛЬТУРОЛОГА

Культурологія – це міждисциплінарна галузь знання, яка охоплює розуміння культури через художні мистецькі та текстові продукти (музика, фільми чи книги), а також через спектр різновидів культурної діяльності від науково-дослідницької роботи й до виконання обов'язків з організації культурних заходів, адміністрування закладів культури тощо. Оскільки культура безпосередньо пов'язана з діяльністю й світоглядними доміантантами людства на конкретному історичному етапі, то й сучасна культурологія в час інформаційної постмодерної епохи стає залежною від потенціалу використання ІТ для покращення результатів фахової діяльності культурологів. Метою статті є узагальнене визначення ролі інформаційних технологій у професійній діяльності культуролога. Під час аналізу літератури було помічено низку праць, у яких питання інтеграції інформаційних технологій у сферу сучасної культури трактується як загроза руйнуванню патріархальних уявлень про те, що є культурним надбанням, а що має залишитися в культурному андеграунді або на хистких маргінальних позиціях (унаслідок експансивного впливу маскульту, що асоціюється з бумом ІТ). У статті натомість ставиться вимога чіткої диференціації дискурсу про вплив ІТ на культуру (через полемічність питання) та дискурсу про можливість використанні ІТ для досягнення культурологом професійних цілей. Оскільки останній доцільно розвивати в напрямку пошуку можливостей більшої інтеграції ІТ у фах культуролога з фасилітаторською метою. Залежно від конкретної сфери діяльності фахівця з культурології обсяги й складність застосовуваних у професійній діяльності інформаційних технологій суттєво варіюється. Найбільш залежний успіх фахової активності культуролога від компетентності у сфері ІТ серед культурологів, дотичних до сфери новітньої цифрової культури. Однак такі універсальні навички, як пошук необхідної інформації в доступних джерелах, введення й виведення даних в епоху інформаційного суспільства є наскрізними для всіх працівників культурологічної сфери. Виокремлені напрями використання ІТ в роботі культурологів у статті окреслено відповідно до Рамки цифрових компетентностей для громадян України. Запропоновано ідею використовувати е-портфоліо для профілювання й узагальнення результатів діяльності культурологів. Подальші дослідження з теми доцільно організувати відповідно до звуження ракурсу уваги, тобто аналізуючи можливості ІТ для конкретного напрямку ділової активності культуролога-теоретика чи практика.

Ключові слова: інформаційні технології (ІТ), спеціаліст з культурології, культуролог, інформаційна ера, фахова активність, професійна діяльність.

Алла LYTUVYENKO,

orcid.org/0000-0002-8572-4774

Candidate of Art History, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Cultural Studies

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko

(Poltava, Ukraine) allailityvnenko@gmail.com

INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A CULTUROLOGIST

Culture studies is an interdisciplinary field of knowledge that covers the understanding of culture through artistic and textual products (music, films or books), as well as through a range of cultural activities from research to responsibilities for organizing cultural events, administration culture, etc. Because culture is directly related to the activities and worldviews of mankind at a particular historical stage, modern culturology in the information postmodern era becomes dependent on the potential of using IT to improve the results of professional activities of culturologists. The aim of the article is to generalize the role of information technology in the professional activities of a culturologist. A review of the literature has identified a number of works in which the integration of information technology into modern culture is seen as a threat to the destruction of patriarchal notions of what is cultural heritage and what should remain in the cultural underground

or in shaky marginalized positions, associated with the IT boom). Instead, the article calls for a clear differentiation between the discourse on the impact of IT on culture (due to the controversy) and the discourse on the possibilities of using IT to achieve professional goals for culturologists. Since the latter should be developed in the direction of finding opportunities for greater integration of IT in the profession of culturologist for facilitation purposes. Depending on the specific field of activity of a specialist in culturology, the amount and complexity of information technology used in professional activities varies significantly. The success of the culturologist's professional activity depends most on the competence in the field of IT among culturologists involved in the field of modern digital culture. However, universal skills such as searching for the necessary information in available sources, input and output of data in the information society era are pervasive for all cultural workers. The selected areas of use of IT in the work of culturologists are outlined in the article in accordance with the Framework of Digital Competences for Citizens of Ukraine. The idea of using e-portfolio for profiling and generalization of results of culturologists' activity is offered. Further research on the topic should be organized in accordance with the narrowing of the perspective, i. e. analyzing the possibilities of IT for a particular area of business activity of a culturologist-theorist or practitioner.

Key words: *information technology (IT), activity specialist in culture studies, culturologist, culturologist, information age, professional activity.*

Постановка проблеми. Технічний прогрес, який задає сценарії розвитку людства, безпосередньо впливає на моделі поведінки людей, стаючи невід'ємною частиною професійної діяльності представників цілої низки спеціальностей (Петренко, 2015). Парадигма професійного розвитку та професійних буднів повинна визначитися сучасною цифровою епохою, інакше анахронізм, застарілі підходи в діяльності культуролога зроблять її результати неактуальними чи невідповідними сучасному контексту, а подекуди й сильно ускладнять виконання фахових обов'язків через брак компетентного застосування інформаційних технологій (або в синонімічному більш загальному термінологічному окресленні – інформаційно-комунікаційних технологій) як сукупності методик, векторів та способів використання обчислювально-комп'ютерної техніки, а також систем зв'язку з метою пошуку, зібрання, передавання, оброблення, продукування та подальшого поширення інформації задля ефективного досягнення професійних цілей.

Ще 2005 року керівники провідних країн світу (G8) погодили довготривалі зобов'язання щодо гарантування соціально-економічного піднесення в поточному столітті. Це означає, серед іншого, мету – сприяти формуванню глобального інноваційного суспільства через розвиток та інтеграцію базових структурних компонентів «трикутника знань» (освіта, дослідження, інновації). Світові організації, зокрема Інститут ЮНЕСКО з освіти впродовж життя (UNESCO Institute for Lifelong Learning) виділяє цифрову компетенцію як одну з ключових: державам-членам рекомендується підвищувати та покращувати рівень цифрових компетенцій на всіх етапах освіти та навчання, а оскільки навчання не окреслене чіткими темпоральними межами, то й протягом періоду професійної діяльності фахівці різних галузей повинні розвиватися у своїй ніші за допомогою

інформаційно-комп'ютерних технологій (надалі – ІКТ) (UNESCO, 2015). У межах цього варто згадати ще більш сучасний проект програми Еразмус+ «dComFra – Digital competence framework for Ukrainian teachers and other citizens», що тривав у 2018–2021 роках за участі восьми українських вишів та вплинув на остаточний варіант ухваленної й оприлюдненої 30 березня 2021 року Міністерством цифрової трансформації Рамки цифрових компетентностей громадян (2021). У розділі «Можливості використання рамки цифрових компетентностей для громадян України» сказано, що метою її є, серед іншого, внесення доповнень та змін у професійні стандарти й посадові вимоги. Отже, на всіх рівнях артикулюється необхідність інтеграції інформаційних технологій до тих сфер діяльності людини, де це може покращити результати фахової активності та пришвидшити досягнення професійних цілей. Водночас спектр таких сфер діяльності практично необмежений і, беззаперечно, він охоплює також культурологічну нішу.

Професійне середовище культуролога має бути забезпечене якісним доступом до ІКТ, а методики використання ІКТ у професійній діяльності культурологів повинні стати одним із напрямів підвищення професійної кваліфікації, зокрема й адаптації до наявних вимог сучасності.

Аналіз досліджень. У сучасний період модернізації суспільних відносин виникла не тільки реальна потреба, а й можливість переходу від суб'єкт-об'єктних до суб'єкт-суб'єктних принципів організації відносин у сфері культури (Povalii, 2019). Зокрема, інформаційні технології дають змогу реалізувати соціальну потребу у створенні максимальної кількості нових платформ соціально-культурної діяльності громадян (особливо віртуальних, але з дуже важливим сьогодні потенціалом охопити також у такий спосіб інклюзивні соціальні групи, зробивши культурологічну активність ближчою до кожного в соціумі).

Т. Повалій (2019) наголошує на ролі вправності професійного використання ІКТ для культурологів загалом та особливо для менеджерів соціокультурної діяльності, де потрібен фахово детермінований контакт культуролога з різноманітними соціальними групами.

Майже кожен новий різновид інформаційних технологій розпалює дискусії про те, що вважається публічним (Du Gay et al., 2013). Тобто відкритим залишається питання доступу за допомогою інформаційних технологій до культурних надбань людства, а отже, подальших можливостей щодо їх культурологічного опрацювання й інтерпретації. Так, у травні 2020 р. ЮНЕСКО підготувала спеціальну доповідь «Музеї світу проти COVID-19» (англ. Museums around the world in the face of COVID-19) стосовно результатів глобального дослідження ЮНЕСКО про вплив пандемії коронавірусу на діяльність музеїв, зокрема й адаптацію до карантинних умов засобами ІКТ. Із такого погляду інформаційні технології полегшують не лише доступ громадськості до культурних пам'яток (віртуально), але й дещо спрощують роботу культурологів, збагачують споглядально-аналітичний, пізнавальний досвід роботи з артефактами культури.

Із настанням першого десятиліття XXI століття стала особливо гостро помітною глобальна інтеграція культурології в інтелектуальний ландшафт гуманітарних і соціальних наук (Ang, 2006). Водночас питання про те, що за цим стоїть і які подальші перспективи такої інтеграції, на думку багатьох дослідників, усе ж залишається багато в чому спірним. Особливо дискусійним є проблема тісного зв'язку між масовою культурою й інформаційними технологіями як її головними ретрансляторами й популяризаторами (наприклад, цифрові засоби масової інформації). Тому досить часто полеміку про роль інформаційних технологій у професійній діяльності культуролога супроводжує помилкове уявлення або неприйняття серйозності інтелектуальних культурологічних проєктів, що транслуються за допомогою сучасних медійних ресурсів. Тут назріває проблема імпліцитного, а подекуди й експліцитного протистояння високої «радикальної» культури в її опорі до артефактів маскульту. Унаслідок цього те, що асоціюється з інформаційними технологіями й діяльністю «авторитетного культуролога» автоматично зазнає упередженої оцінки (Ang, 2006). Дослідники також звертають увагу на потенціал інформаційних технологій у розширенні інтелектуального світогляду культурологів, поглибленні культурологічної професійної компетентності,

доступі до наукових праць тощо (McRobbie, 2005).

Серед праць, у яких дискурс будується на перетині тем культурології та інформаційних технологій, часто звучить тривожна риторика щодо агресивного, а подекуди й деструктивного впливу ІТ на сам феномен культури (Taşkıran, 2019; Vinogradova & Wagner, 2021). Продукуючи віртуальну реальність, яка часто отримує перевагу над живою реальністю і формує хворобливу залежність людини від неї, ІТ апелюють до нелінійності часу, безперервності сьогодення. А тому ракурс сучасної постмодерної й суттєво цифровізованої культурології начебто усувається від потреб культурної пам'яті та традицій, не вимагає від культури іманентних функцій передачі досвіду та спілкування між поколіннями, руйнує важливу захисну функцію культури (Andrushchenko & Andrushchenko, 2021).

Однак нові культурологічні концепти, як-от: цифрова культура, цифрова музика та живопис, кліпова свідомість, цифровий та аналоговий звукопис, графіка – у їхній інтерпретації спеціалістом із культурологічного знання однаково вимагає знань також у сфері ІТ (Andrushchenko & Andrushchenko, 2021; Пічугіна, 2018). Тому щодо потрактування можливостей використання інформаційних технологій у професійній діяльності культуролога, необхідно дистанціюватися від власне риторики про вплив новітніх інформаційних технологій на канонічну культуру в її патріархальному уявленні.

Мета статті полягає у визначенні ролі інформаційних технологій у професійній діяльності культуролога з огляду на сучасні вимоги до змісту фахових компетентностей та спектр посадових обов'язків фахівця з культурології, а також відповідно до потенціалу ІКТ для збагачення професійного досвіду та фасилітаторських можливостей ІКТ в реалізації професійних цілей.

Виклад основного матеріалу. Насамперед треба зазначити, що така професія, як культуролог, насправді не входить до чинного Класифікатора професій ДК 003:2010 (найновіша редакція – від 25.10.2021). Натомість здобута за спеціальністю 034 Культурологія кваліфікація має комплексний інтегративний характер. Випускники-культурологи можуть отримати роботу в тих сферах діяльності, де є необхідним компетентність щодо наявних культурних і соціальних трансформацій. Часто це медійна індустрія, як-от: журналістика, реклама, зв'язки з громадськістю, соціальні дослідження, аналітика, критика та прогнозування в адміністративних установах і організаціях масмедіа, викладання у ЗВО й, відповідно, науково-

дослідна діяльність у галузі культури тощо. Культурологи можуть працювати експертами, медіаторами, кураторами культурних, соціальних та політичних проєктів, а також надавати їх адміністративний супровід. У театрах, філармоніях, галереях, музеях, будинках культури, опери, балету, івент-компаніях, бібліотеках, студіях культури, мистецьких виставкових залах, науково-дослідницьких центрах та центрах сучасного мистецтва, PR-агентствах та ін. культурологи можуть здійснювати аналітичну, організаційну, консультативну й науково-дослідну роботу. Через широкий набір професійних компетентностей, що формується в культурологів відповідно до чинних освітньо-професійних програм, культурологи легко адаптуються до суміжних галузей діяльності, де може знадобитися їхня кваліфікація: управління й адміністрування, освіта, дослідницька сфера, мистецтво й дизайн, туризм, телекомунікації, бізнес і громадський сектор (вивчення та аналіз проблем соціокультурного характеру, організація роботи в поліетнічних колективах).

З огляду на таке розмаїття напрямів діяльності фахівця з культурології специфіка застосування ними інформаційних технологій буде варіюватися залежно від конкретних посадових обов'язків відповідно до тієї вузької сфери зайнятості, що потенційно може бути обрана випускником спеціальності 034 Культурологія та деяких суміжних спеціальностей, що також дають змогу працювати в гуманітарній і мистецькій сферах, наприклад: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація, 032 Історія, 033 Філософія» та ін. Однак універсальними в роботі культуролога у будь-якій із можливих ніш залишаються забезпечення з допомогою інформаційних технологій якісного виконання творчої (творчо-організаційної) та інтелектуальної роботи.

Яку професійну сферу діяльності не обрав би культуролог, для будь-якого представника цього фаху важливо якомога більше, частіше та якомога безпосередніше взаємодіяти зі щонайбільшим спектром культурних артефактів. У час, коли на перешкоді подорожам можуть стояти питання браку часу, фінансова ситуація, вимушена замкнутість соціуму спершу внаслідок пандемії коронавірусу, а далі й через воєнний стан (конкретно в Україні), інформаційні технології стають сучасним потужним технічним ресурсом для компенсації нестачі взаємодії культуролога з творами мистецтва та з науковими працями про твори мистецтва. Зокрема, завдяки можливостям подорожувати у віртуальному просторі музейних, театральних, оперних, концертних залів, галерей та світових

пам'яток архітектури відкривається широкий простір для особистого ознайомлення культуролога з будь-якого куточка світу з ними та збагачення в такий спосіб власного естетичного досвіду, реалізації можливості здійснювати наукову мистецтвознавчу та культурологічну інтерпретацію.

Відповідно до вже згадуваної вище Рамки цифрових компетентностей для громадян України, створеної на основі аналогічної для громадян ЄС (Міністерство цифрової трансформації України, 2021), усі сфери компетентностей актуальні для культуролога, а саме:

- основи комп'ютерної грамотності (з метою виконання рутинних повсякденних обов'язків культуролога залежно від конкретного напрямку його діяльності);
- інформаційна грамотність, уміння працювати з даними (ведення антипропагандистської діяльності, уміння шукати доцільні матеріали для подальшого опрацювання та створення й таргетованого використання цифрового культурологічного контенту);
- створення цифрового контенту (наприклад, текстів, презентацій, вебсторінок, рекламного продукту тощо);
- комунікація та взаємодія у цифровому суспільстві (ведення ділової комунікації, забезпечення комунікативно-просвітницької функції, проведення вебінарів, онлайн-конференцій, круглих столів тощо);
- безпека в цифровому середовищі (особиста безпека, професійна безпека, захист своїх та дотримання збережності авторських прав інших);
- розв'язання проблем у цифровому середовищі та навчання впродовж життя (зокрема, вирішення рутинних професійних завдань культуролога технічного характеру, пошуково-дослідна робота, професійний розвиток, збагачення естетичного, наукового, професійного досвіду).

Найбільш специфічними вимоги до використання інформаційних технологій є для професійної діяльності культуролога у сфері сучасного напрямку медіамистецтва, що заснований на використанні комп'ютерної техніки, інформаційних технологій як основи для створення художнього твору – комп'ютерного, або цифрового, мистецтва (англ. digital art). Для будь-якої культурологічної інтерпретації (практичної чи теоретико-узагальнювальної, критичної) цифрового мистецтва фахівцю-культурологу необхідне кваліфіковане розуміння того, як використовувати програмне забезпечення для редагування цифрових зображень, а також програм для малювання для проєктування й керування зображеннями.

Сьогодні активно мусується питання е-портфоліо, яке переважно запроваджується для студентів вишів, але з перспективою використання й для працівників різних сфер зайнятості – разом із культурологічною. Застосування е-портфоліо актуалізується в парадигмі інноваційної освіти впродовж усього життя, а саме е-портфоліо трактується як осучаснений додаток до резюме апліканта на місце роботи. Водночас, на переконання авторів статті, е-портфоліо має потенціал бути об'єктивним та цілісним, максимально повним (оскільки може містити декілька векторів) звітом про ефективність роботи працівника культурологічної ніші. За аналогом до системи міжнародного реєстру вчених ORCID, індивідуальних профілів користувачів ResearcherID чи Google Scholar, але можливістю звітування / внесення даних і за іншими, окрім роботи над науковими публікаціями, різновидами діяльності.

Інформаційні технології здатні консолідувати монументальні масштабні пласти культури, продукуючи деяку віртуальну культурологічну професійну парадигму, яка здатна інтегрувати й піддавати опрацюванню величезні обсяги інформації, у такий спосіб полегшуючи діяльність культуролога-теоретика. Водночас інформаційні технології є невід'ємним інструментом діяльності культуролога-практика щодо створення й організації необхідного культурологічного контенту.

Висновки. Отже, ІКТ мають великий потенціал для покращення результатів професійної діяльності культуролога та полегшують шлях до їх досягнення. Вони пропонують різноманітні інноваційні можливості для реалізації ідей професійного розвитку протягом усього життя, зменшуючи залежність від традиційних формальних професійно-діяльнісних структур та забезпечують індивідуальний підхід до реалізації професійної траєкторії розвитку фахівця-культуролога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Класифікатор професій ДК 003:2010 : Держспоживстандарт України; Наказ, Класифікатор від 28.07.2010 № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Міністерство цифрової трансформації України. (2021). Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf
3. Петренко Л. М. Е-портфоліо: суть, функції, перспективи використання в навчанні і на ринку праці. Нові інформаційні технології в освіті для всіх ІТЕА-2015 / зб. наук. пр. X Міжнар. конф. (27 листопада, м. Київ). 2015. Ч. 2. С. 96–100. URL: http://issuu.com/iteaconf/docs/2_itea_2014_ua/1?e=0 (дата звернення: 25.05.2022).
4. Пічугіна Ю. О. Сучасні інформаційні технології у проблемному полі культурологічних досліджень: до питання визначення похідних понять. *Молодий вчений*. 2018. Вип. 8. № 1. С. 29–32.
5. Andrushchenko T. I., Andrushchenko T. V. Culturology as the system of synergetic approaches. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*. 2021. Vol. 18. P. 61–70.
6. Ang I. From cultural studies to cultural research: Engaged scholarship in the twenty-first century. *Cultural Studies Review*. 2006. Vol. 12. № 2. P. 183–197.
7. Du Gay P., Hall S., Janes L., Madsen A. K., Macka H., Negus K. *Doing cultural studies: The story of the Sony Walkman*. New York : Sage, 2013. 208 p.
8. Jurs P., Bethere D. Opportunities to learn history and culturology and to develop digital competence in the age of information technology. *Education. Innovation. Diversity*. 2020. Vol. 1. № 1. P. 27–36.
9. McRobbie A. *The uses of cultural studies: A textbook*. New York : Sage. 224 p.
10. Povalii T. Professional Profile of the Nowadays Manager of the Sociocultural Activity. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Universytetu Kultury i Mystetstv. Seriya: Menedzhment Sotsiokulturnoi Diiialnosti [Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Management of Social and Cultural Activity]*. 2019. Vol. 2. № 2. P. 62–76.
11. Taşkıran H. B. Digitalization of culture and arts communication: A study on digital databases and digital publics. In *Handbook of research on examining cultural policies through digital communication* (pp. 144–160). IGI Global, 2019.
12. UNESCO. Recommendation on Adult Learning and Education. 2015. URL: <https://uil.unesco.org/adult-education/unesco-recommendation/unesco-recommendation-adult-learning-and-education-2015> (дата звернення: 20.05.2022)
13. Vinogradova E., Wagner N. Digitalization in Culture of Latin American countries. *Latinskaia Amerika*. 2021. Vol. 4. P. 85–94.

REFERENCES

1. Klyasyfikator profesiy DK 003:2010 : Derzhspozhyvstandart Ukrayiny; Nakaz, Klyasyfikator vid 28.07.2010 [Classifier of professions DK 003: 2010: Derzhspozhyvstandart of Ukraine; Order, Classifier dated July 28, 2010]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (date of access: 25.05.2022) [in Ukrainian].
2. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. (2021). Opys ramky tsyfrovoyi kompetentnosti dlya hromadyan Ukrayiny [Description of the digital competence framework for the citizens of Ukraine]. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf (date of access: 25.05.2022) [in Ukrainian].
3. Petrenko, L. M. (2015). E-portfolio: sut', funktsiyi, perspektyvy vykorystannya v navchanni i na rynku pratsi [E-portfolio: essence, functions, prospects for use in education and the labor market]. New information technologies in

education for all ITEA-2015 / Proceedings of the X International Conference (November 27, Kyiv). Part 2. С. 96–100. URL: http://issuu.com/iteaconf/docs/2_itea_2014_ua/1?e=0 (date of access: 25.05.2022) [in Ukrainian].

4. Pichugina, Yu. O. (2018). Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi u problemnomu poli kul'turolohichnykh doslidzhen': do pytannya vyznachennya pokhidnykh ponyat' [Modern information technologies in the problem field of cultural studies: the question of defining derived concepts]. *Young scientist*, 8(1), 29–32 [in Ukrainian].

5. Andrushchenko, T. I., & Andrushchenko, T. V. (2021). Culturology as the system of synergetic approaches. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, 18, 61–70. <https://doi.org/10.31392/iscs.2021.18.061>

6. Ang, I. (2006). From cultural studies to cultural research: Engaged scholarship in the twenty-first century. *Cultural Studies Review*, 12(2), 183–197.

7. Du Gay, P., Hall, S., Janes, L., Madsen, A. K., Mackay, H., & Negus, K. (2013). *Doing cultural studies: The story of the Sony Walkman*. New York: Sage.

8. Jurs, P., & Bethere, D. (2020). Opportunities to learn history and culturology and to develop digital competence in the age of information technology. *Education. Innovation. Diversity*, 1(1), 27–36.

9. McRobbie, A. (2005). The uses of cultural studies: A textbook. New York: Sage. No. 18 (2021), 61–70. <https://doi.org/10.31392/iscs.2021.18.061>.

10. Povalii, T. (2019). Professional Profile of the Nowadays Manager of the Sociocultural Activity. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho Universytetu Kultury i Mystetstv. Seriya: Menedzhment Sotsiokulturnoi Diialnosti [Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Management of Social and Cultural Activity]*, 2(2), 62–76.

11. Taşkıran, H. B. (2019). Digitalization of culture and arts communication: A study on digital databases and digital publics. In *Handbook of research on examining cultural policies through digital communication* (pp. 144–160). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-6998-5.ch007>

12. UNESCO. (2015). Recommendation on Adult Learning and Education 2015. URL: <https://uil.unesco.org/adult-education/unesco-recommendation/unesco-recommendation-adult-learning-and-education-2015> (date of access: 20.05.2022)

13. Vinogradova, E., & Wagner, N. (2021). Digitalization in Culture of Latin American countries. *Latinskaia Amerika*, 4, 85–94.